

نظم و انضباط از دیدگاه

قرآن و حدیث

نویسنده:

حسین سیفی

انتشارات دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش جمهوری اسلامی ایران

پاییز ۱۳۹۸

سرشناسه	سیفی، حسن، ۱۳۴۰ -
عنوان و نام پدیدآور	نظم و انضباط از دیدگاه قرآن و حدیث/نویسنده حسن سیفی.
مشخصات نشر	تهران: ارتش جمهوری اسلامی ایران، دانشکده فرماندهی و ستاد آجا، انتشارات دافوس، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	۵۲۲ ص: جدول، نمودار.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۱۶۳-۴۴-۲
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۵۲۲.
موضوع	انضباط -- جنبه‌های مذهبی - اسلام Discipline -- Religious aspects -- Islam
موضوع	انضباط -- جنبه‌های اجتماعی Discipline -- Social aspects
موضوع	انضباط -- جنبه‌های قرآنی Discipline -- Qur'anic teaching
موضوع	انضباط - احادیث Discipline -- Hadiths
شناسه افزوده	ایران: ارتش، دانشکده فرماندهی و ستاد، انتشارات دافوس
شناسه افزوده	Staff College. Dafoos Publisher & Iran. Army. Command
رده بنده حکره	۲۵۴BP
رده بندی د. ب	۶۵/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	۵۸۹ ۷۵۳

عنوان: نظم و انضباط از دیدگاه قرآن و حدیث

مؤلف: حسن سیفی

ویراستار: سامان آزاد

ناظر ویراستار: حمید همت

طرح روی جلد: علیرضا قانع

صفحه آرایشی: علی غلامی

ناشر: انتشارات دافوس

شمارگان: ۱۰۰۰

تعداد صفحه: ۵۲۲ ص

تاریخ نشر: پاییز ۱۳۹۸

چاپ اول

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مدیریت چاپ، انتشارات و فصلنامه دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا

قیمت: ۵۵۰,۰۰۰ ریال

نشانی: تهران، میدان پاستور، خیابان دانشگاه جنگ، دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، انتشارات دافوس

تلفن: ۶۶۴۱۴۱۹۱ - ۰۲۱

مسئولیت صحت مطالب بر عهده مؤلفین می‌باشد.

کلیه حقوق برای دافوس آجا محفوظ است. (نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است).

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱۱	مقدمه
۲۱	تقدیر و تشکر

۲۲

فصل اول

۲۴	نظم در لغت و اصطلاح
۲۴	الف: در منابع عربی
۲۵	ب: در منابع فارسی
۲۵	نظم در اصطلاح
۲۶	مفهوم نظم
۲۷	انضباط در لغت و اصطلاح
۲۸	الف - در منابع عرب
۲۹	ب - در منابع فارسی
۳۰	انضباط در اصطلاح نظامی
۳۱	نظم و انضباط
۳۳	تفاوت‌های نظم و انضباط
۳۶	رهنمودهای کلی برای اداره امور انضباطی
۳۶	ویژگی های سیستم انضباطی مؤثر
۳۹	فرایند تنبیه مرحله ای و تضاغفی
۴۰	انواع اقدامات انضباطی
۴۱	انواع رویکرد نسبت به انضباط:

۴۲

فصل دوم

۴۴	انسان و نظم
۴۵	جایگاه انسان در نظام هستی

نظم فرهنگی

۳۰۵

۳۰۷

جایگاه فرهنگ در نظم اجتماعی

۳۰۸

نقش فرهنگ در بالندگی شخصیت

۳۰۹

انواع شخصیت و نقش آنها در ایجاد نظم اجتماعی

۳۱۰

اهمیت شناخت اجزاء فرهنگ جهت ایجاد نظم

۳۱۱

نقش تهاجم فرهنگی در ایجاد بی‌نظمی

۳۱۲

ضرورت شناخت مواضع آسیب‌پذیر جهت حفظ نظم فرهنگی

۳۱۳

نقش عوامل در ایجاد نظم فرهنگی

۳۱۴

لغزش، نقطه آغاز بی‌نظمی فرهنگی

۳۱۶

انحراف از ارزش‌ها و بی‌نظمی

۳۱۷

انحطاط عامل بی‌نظمی

۳۱۹

امنیت فرهنگی

۳۲۱

تعریف امنیت فرهنگی ملی

۳۲۵

فصل هفتم

۳۲۶

نظم اقتصادی

۳۲۷

مفهوم نظام و نظام اقتصادی

۳۳۰

تعریف الگوی رفتاری

۳۳۱

برخوردار بودن اسلام از نظام اقتصادی ثابت و جهان شمول

۳۴۱

مبانی فلسفی نظام اقتصادی اسلام از دیدگاه امام خمینی

۳۴۲

خداشناسی و اقتصاد

۳۴۷

انضباط اقتصادی

۳۴۷

انضباط در منابع تولید، نحوه توزیع مصرف

۳۵۹

اقتصاد در مصرف

۳۶۱

عوامل ایجاد اختلال اقتصادی

۳۷۴

ضرورت نظم و انضباط در فعالیت‌های اقتصادی

۳۸۱

اهمیت انضباط در مصرف بیت المال

۳۸۵

اهمیت بیت‌المال از منظر بزرگان و فرزندان

۳۹۰	نظم سیاسی
۳۹۱	سیاست در اسلام
۳۹۲	واژه سیاست در روایات اسلامی
۳۹۳	پایه‌های نظام سیاسی اسلام
۳۹۳	نقش حاکمیت در ایجاد نظم
۳۹۴	پایه‌های نظم سیاسی در اسلام
۳۹۶	محورهای اساسی در نظم سیاسی
۳۹۹	انضباط سیاسی
۴۰۰	امنیت سیاسی

فصل نهم

۴۰۲	نظم نظامی
۴۰۲	امور نظامی در قرآن و روایات
۴۲۱	واژه انضباط در نیروهای مسلح
۴۲۸	انضباط از دیدگاه مقام معظم رهبری
۴۳۰	امنیت نظامی

فصل دهم

۴۳۶	لوازم دست یابی به نظم اداری
-----	-----------------------------

فصل یازدهم

۴۴۲	مقدمه
۴۴۲	اهمیت نظم و انضباط در اسلام
۴۴۴	گونه‌شناسی نظم و انضباط براساس سنت اسلامی
۴۴۵	نظم و انضباط از دیدگاه قرآن و حدیث

۴۴۷	بخش اول: نظم از دیدگاه قرآن
۴۶۷	نکته‌ای تاریخی
۴۷۰	بخش دوم: نظم از دیدگاه احادیث
۴۷۱	الف) نظم از دیدگاه پیامبر اکرم(ص)
۴۷۳	ب) نظم از دیدگاه علی(ع)
۴۸۷	آثار و فواید نظم در زندگی از منظر اولیای دین

۵۰۰	نظم و انضاط در فرد و جامعه
۵۰۰	دستاوردهای نظم و انضاط در فرد و جامعه
۵۱۵	پیامدهای بی‌نظمی
۵۲۱	منابع

مقدمه:

آفرینش براساس نظم استوار است. در دستگاه خلقت نیز، هر پدیده‌ای جای خاصی دارد. در این دستگاه عظیم، هر آفریده‌ای مأموریت و کار ویژه‌ای به عهده دارد که هرچه بیشتر پیرامون آن مطالعه و بررسی می‌شود درک عظمت هستی پیچیده‌تر می‌شود. هر چیز در جای خویش قرار داشته و کرات آسمانی در مدار معینی حرکت می‌کنند، فصول سال و گذشت شب و روز نظم خاصی داشته و خلقت اشیاء از اندازه، حد و میزان خاصی برخوردار است. تا جایی که خدای تبارک و تعالی، خالق هستی می‌فرماید: «إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ»^۱

ذیل آیه فاتح در حدیثی می‌خوانیم که حضرت علی علیه اسلام فرمود:

خداوند می‌فرماید: ما هر چیزی را برای اهل دوزخ به اندازه اعمالشان خلق نمودیم. از این آیه می‌توان این پیام را استنباط نمود که هستی دارای هدف و حساب و کتاب دقیق است. با استناد به آیه مذکور می‌توان دریافت که پیدایش اقوام و فرستادن انبیاء و کيفر و پاداش انسان‌ها، در چارچوب مقررات و نظام خاص صورت می‌گیرد. این آیات و آیات مشابه نشان می‌دهد که حکمت خداوندی در هر چیز بجای یافته و موجودات عالم نیز با محاسبات و نظم دقیق و حساب شده، براساس هدف معینی قدم به عرصه هستی نهاده‌اند.

جهان چون خط و خال و چشم و ابروست

که هر چیزی بجای خویش نیکوست

فراوانی مصادیق نظم در هستی، آن را به موضوعی غیر قابل انکار تبدیل کرده است. نظم شگفت‌انگیز که در همه مخلوقات از حرکت ستاره‌ها و اجرام آسمانی، گیاهان، موجودات دریایی و صحرایی گرفته تا نظم موجود در بدن انسان، گردش خون و انتقال مواد را به حیرت وادار می‌دارد، همه و همه، معلول تدبیر خداوندی حکیم، مدبّر و تواناست. بر این اساس، در قرآن کریم که کلام آفریننده‌ی متعال، بوده و نیز در احادیث رسیده از رسول مکرّم اسلام صلّی الله علیه و اله و سلّم و ائمه هدی علیهم السلام به کرات به رعایت نظم و انضباط تاکید شده است. از سویی دیگر تاکید روی این موضوع، توسط معصومین اسلام نشان از اهمیت ویژه آن دارد.

می‌توان گفت، در این جهان پر تنوع و گسترده، بدون وجود طرح و برنامه دقیق، بودجه و اعتبار پیش‌بینی‌شده‌ی لازم و بایسته، نظارت توأم با نظم و انضباط منطقی، زندگی توأم با موفقیت و نشاط محال است. بدون نظم و انضباط حتی در عالم خیال و تصوّر هم زندگی سعادتمند میسر نمی‌باشد. به همین دلیل پرداختن به این مهم بیش از سایر امور، ضروری به

نظر می‌رسد. برای تبیین و تحلیل این دو واژه که از ارکان زندگی بشر است، باید همت گماشت، برنامه‌ریزی نموده و بطور مداوم نظارت نمود. بویژه این که، این موضوع در حقیقت کار ویژه «زیست عالمانه و آگاهانه» است. زیرا از این دو واژه گاهی سوء استفاده‌هایی نیز می‌شود که قابل تامل می‌باشد.

یکی از آسیب‌های فراروی نظم و انضباط این است که پیرامون این دو واژه آن گونه که در خور آنان است، تحلیل و تبیین صورت نگرفته و تنها به ذکر مصادیقی از آن و ضرورت پرداختن بدین مهم، اکتفا شده است. تحلیل و تفسیر نادرست این واژه نیز، موجب شده برخی تصور نمایند، زندگی منظم و حیات منضبط از هر کسی ساخته نیست! این دو واژه تنها به کسانی اختصاص دارد که حال و حوصله زیست خاصی را داشته باشند! این گروه، نظم و انضباط را از آن نظامی و محیط‌های نظامی و نیروهای مسلح، محیط‌های اطلاعاتی و امنیتی می‌دانند. اگر فردی در محیط غیر نظام به رعایت این دو واژه اصرار ورزد، به داشتن خلق و خوی نظامی متهم خواهد شد. کسی که در تصور می‌نمایند، زندگی توأم با نظم و انضباط بدون توان، حوصله و صبر ویژه که از هر کسی ساخته نیست، میسر نمی‌باشد. برخی پا را از این فراتر گذاشته و هنگامی که می‌خواهند محیط سرپازی را تعریف و توصیف نمایند، سختی‌ها، مشقت‌ها، رنج‌ها و تحمل‌دوری‌ها که در این محیط، جهت عبور از یک مرحله از زندگی طراحی و اجرا می‌شود، معادل نظم و انضباط می‌پندارند. از اینکه برای عبور از مرحله نوجوانی و ورود به مرحله‌ای دیگر زندگی که همانا با رها نمودن برخی عادات و پذیرش مسئولیت‌های فرارو در آینده، همراه می‌باشد، راهی جز اعمال شیوه‌های خاص رفتار دادن در یک چارچوب جدید برای آماده شدن در مراحل بعد وجود ندارد. اظهار نظر پیرامون این دو واژه فراوان است، تا جایی که معنا و مفهوم اصلی آن گه‌گاه در میان اظهارات غیر کاملاً سازگار گم می‌شود. متأسفانه این نگرش غیر علمی بعضاً از افراد یا سازمانهایی سر زده که متولی ایجاد، برقراری، حفظ، تثبیت و تداوم نظم می‌باشند، به‌طور مثال می‌توان گفت در محیط‌های علمی و دانشگاهی نیروهای مسلح زبینه نیست که فعل، سخن و یا اقدام غیر علمی و غیر منطقی سرزند؛ به‌طور اخص نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران که دانش، بینش و توان خود را از قرآن، سنت نبوی و دستورات ائمه اطهار می‌گیرد، باید در امر تعریف و تبیین این واژه سهم فزون‌تری را داشته باشد؛ که دارند. گویا مظلوم‌تر از این واژه وجود ندارد. به فردی که سختی‌ها را تحمل می‌کند، عادت‌ها را کنار می‌گذارد، دوره‌های طراحی شده برای این برهه را می‌گذراند، می‌گویند صبر داشته‌باش! تحمل کن! سکوت کن! اعتراض نکن! تسلیم باش! بپذیر! قبول کن! حرف نزن!